

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Om

den græske Accentuations Bæsen,
Forhold til Quantiteten

og

Bigtighed til en rigtig Udtale og Læsning af Sproget.

Indbydelseskrift

til den offentlige Examen i Koeskilde Kathedralskole i September 1832

ved

Dr. G. N. S. Bloch,
Professor, Ridder af Dannebrog og Skolens Rector.

Kjøbenhavn.

Trykt hos Andreas Seidelin,
Hof- og Universitets-Bogtrykker.

En ikke ringere Forvanskning af det græske Sprogs Udtale, end den, Erasmus fra Rotterdam foranledigede ved endeel af Bogstaverne, er, som om Skjæbnen vilde give dens eiendommelige Besklang sin sidste Næst, siden den Tid, efter en anden lærd Hollænders Isaac Vossius's Exempel, ogsaa af Philologerne foretaget og udbredt i Henseende til de græske Ord's Betonning, i det man, forvirret ved Stavelfernes Quantitet, hvorefter alle Vers hos Grækerne og Romerne i Oldtiden vare byggede, ikke distingerede Længden fra Tonefaldet, og, vant til vore nyere Sprogs Versbygning, som allene er rettet efter Accenten, meente, at, da f. Ex. i

*Μῆνιν ἄειδε, θεῶ, Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος
οὐλομένην, ἣ μυρὶ Ἀχαιοῖς ἄλγῃ ἔθηκε*

Scanstionen tydelig viste, at der maatte læses *ἄειδε, Πηληϊάδεω, οὐλομένην, μῦρὶ Ἀχαιοῖς, ἔθηκε*, en Accentuation, hvorved man kom til at sige *áidehe, Piliíádeho, uloméniin, miría, Achæis, éthike*, umuligen kunde være rigtig. Ligesaa lidt syntes det tænkeligt, at, naar i de fleste af disse Ord, saavelsom i *φιλέω, λόγοις, ἐπεισάν, Σωκράτης* og utallige andre, den accentuerede Vocal var fort, og derimod de i samme Ord forekommende lange Stavelfer ingen Accent havde, dette da kunde være de Gamles virkelige Udtale; især da det ofte stred ganske imod de samme Ord's Udtale i Latinen, hvor f. Ex. *Σωκράτης* accentueredes overeensstemmende med Quantiteten *Sócrates*, og en lang penultima altid havde Tonen, en fort næsten aldrig, f. Ex. *mónēo, legúntur, Alcibiádes*, hvorimod den græske Accent giver *φιλέω, λέγονται, Ἀλκιβιάδης*. Ekjendt imidlertid allerede disse Tilfælde selv maatte lede paa den Tanke, at baade Accentuation var en ganske forskjellig Ting fra Quantitet, og at samme ofte i det græske Sprog var (hvad Quintilian ogsaa viser i inst. or. 1, 5) meget forskjellig fra Ordene's Betonning i det latinske, ligesom endelig og en Sammenligning med latinske Digte ved første Diekast maatte vise, at, fordi de Gamles Metrik allene rettede sig efter Quantiteten, dette dog

intet Beviis var for at Ordene, især udenfor den metriske Forbindelse, ei kunde have havt Tonen uden paa lange Stavelse, da f. Ex. cano har den paa næstsidste Stavelse, uagtet man maa scandere arma virūmq̄e cānō; ja uagtet at de gamle baade græske og latinske Grammatikere saa udtrykkelig skjæle imellem Accentuation (τόνος) og Quantitet (χρόνος), samt vise, at de ere ligesaa forskjellige, som i Musikken en Tones Høide fra dens Længde: saa har man dog forvirret dem ganske med hinanden,*) og derfor, da Accentuationens Betegnelse befandtes at være en noget senere Opfindelse, gjort den Slutning, at den altsaa i alle de Tilfælde, hvor den kom i Collision med Quantiteten, d. e. faldt paa en kort Stavelse, maatte være urigtig og grunde sig paa en Udtalelse af Udtalen, der i denne Henseende ligesaa vel troedes at kunne have fundet Sted, som den Fordærvelse af Vocal: og Diphthongudtalen, man efter Erasmus's Idee paa ligesaa svage Grunde og ligesaa overilet havde antaget. Saaledes — for at anføre nogle af de største Navne, hvis Auctoritet siden blev gjeldende for en Mængde Andre — opstillede først den lærde J. Bossius i hans Bog: de viribus rhythmi & poematum cantu, den Hypothese, at de græske Accenttegn vare aldeles urigtige og barbariske, for hvilken Mening, som udførtes videre af Henninius i hans Ἑλληνισμὸς ὀρθῶδός, og derpaa blev almindelig i Holland og Tydskland, han efter Fortjeneste er taget i Skole i Foster's Essay on the different nature of Accent and Quantity. Ligeledes formener endog Bentley i hans epistola ad Millium p. 95, at den Accentuation, vi nu have i de gamle græske Skrifter, er reent forkeert; erklærer Brunck i hans Analecta T. III. p. 15, at de græske Accenter for ham aldeles ingen Værd have, og Valckenaer i hans diatribe de fragm. dramatum incertor. bag ved hans Udgave af Euripidis Hippolytus, Lugd. Bat. 1768, p. 247, at de (som blot orthographiske Tegn) vel ere nødvendige for at tilkjendegive den forskjellige Betydning af endeel hinanden ellers lige Ord, men isøvrigt, naar man vilde læse efter dem, ikkun vilde saavel i Prosa som i Poesie staae baade Periodernes og Versenes Velklang, ja at ikke en eneste Periode hos en Taler bør læses efter Accenterne (hvori han vel

---

*) Dette reuser allerede Melanchthon i sin Gramm. c. de Tonis. "Non idem, sicut et syllabæ accidens est tempus, quod tonus. Deinde & quæ cuique appellationes conveniunt inter se dissident. Erraveris, si idem dixeris longum & acutum, grave & breve. Longius hæc oportet agam, quod vulgus Grammaticorum inepte in hac re versetur. Non omnes longæ syllabæ acutæ sunt, nec omnes acutæ longæ. In Virgilius vir longa est, non acuta; gi acuitur, etiamsi brevis syllaba. Plerumque Latini homines philosophia i acuta dicimus, ita theologia, prosodia, non quod censeamus i longum esse, sed quod acuitur, atque id solitum isto pronunciarum modo, non latino sed græco. Græcæ sunt dictiones, nec adeo Romanis attritæ lingvis, ut exuerint genuinum tonum.

for saavidt kan have Ret, at man feiler i, hvis man for Accentuationen aldeles opofrer Quantiteten, som om man i Dansken vilde sige "Förtäle" istedetfor "Förtäle", men ikke, naar han omvendt forlanger Accentens Opofrelse for Quantitetens Skyld, saa at man f. Ex. skulde udtale τὰυτὰ som ταῦτα, eller præc. μένει som fut. μένει.) Ikke mindre ibrig er Dawes, som i miscellanea critica Sect. III. 73-76, ed. Harles. p. 56 sqq. paa Grund af et Par Steder hos Dionys. Hal., hvor nogle Perioders Besklang hos Thucydid, Plato og Demosthenes vises at være afhængig af Godmaalet og Stavelsernes Quantitet, erklærer det for et meer end scythisk Barbarie, at tillægge Accenten nogen Kraft. Saa vidt gaae nu vel Andre i de nyere Tider ikke, da Accentens Bøsen er sat i et rigtigere Lys, ei allene forlængst af Wetsteen (hvis lærde dissertatio epistolica de accentibus græcorum eorumque usu in pronuntiatione man synes ligesaa lidet at have paaagtet, som hans øvrige orationes de lingvæ græcæ pronuntiatione), men senere og af Stan. Velasti i 4de Udsnit af hans diss. de litterar. Græcar. pronuntiatione, Romæ 1751, af John Foster i hans nylig nævnte Essay etc. Eton 1762, af Wolf i Fortællingen til hans 2den Udg. af Odysseens, af Fischer i hans animadvss. in Welleri gramm. gr. Spec. I. Lips. 1798 p. 250 sq., af G. Hermann, foruden fleresfeds, fornemmelig i hans Bog de emendanda rat. græcæ gramm. Cap. XIII. p. 60 sqq.*) af Wagner i die Lehre von dem Accent der griech. Sprache ausführlich.

*) Hos Fischer hedder det: Græci veteres verba, quod ad accentus attinet, in vita quidem communi & quotidianis sermonibus, dubio procul sic, ut nos nunc, pronuntiare, neque tamen in scriptis usi esse figuris accentuum ullis videntur, hvilken Mening han derpaa beviser med de Steder af Aristoteles og Plato, som Buttman o. U. og siden have benyttet, samt gjør opmærksom paa Urimeligheden af den Paastand, at saa mange og store Grammatikere af næsten enhver Tidsalder ei skulde have vedligeholdt den rette Accentuation i Udtalen. Og Hermann begynder herom saaledes: In qua re insignem mirari licet multorum temeritatem, qui eos, quos a grammaticis accepimus, accentus, ut recens quoddam inventum, prorsus omittendos existimant. Quam quidem opinionem si opus esset refellere, nec vetustissimorum scriptorum auctoritas, neque alia etiam graviora argumenta deessent. Etenim nulla omnino lingua cogitari potest, quæ careat accentu; nec qui accentus a grammaticis servatos improbant, sine accentibus Græca scripta legere possunt, sed aliis utuntur, iisque, quod perabsurdum est, aut ex Latina lingua, aut ex ea, quæ cuique vernacula est, petitis. Deinde hos ipsos accentus, quos grammatici servarunt, antiquissimos esse, Homericæ ætatis monumenta ostendunt, in quibus frequentissime is, qui nunc apicibus exprimitur accentus, mensuram syllabarum regit atque definit. Quam rem ego mihi videor certissimis argumentis demonstrasse in libro 1 de metris cap. XXII. XXIII. — — Atque in hoc genere illud in primis meminisse oportet, summi faciendam esse grammaticorum auctoritatem. Hi enim quum ferme soli veterem pronuntiationem notatione accentuum conservarint, quo tandem confugiemus in re, quæ unice testimoniorum fide cognoscitur, nisi ad eos, a quibus solis petere ista testimonia licet? etc. Smidlertid indskrænker Forf. sig her til en, vist nok saare skarpsindig,

entwickelt. Helmst. 1807, og nyest af Göttling i det lille Skrift: die Lehre vom Accent der griech. Sprache für Schulen. *) Men med alt dette ere dog de tvende Sproglærere, hvis udførlige græske Grammatiker i Lydfkand og tildeels ogsaa hos os staae i størst Anseelse, endnu langt fra at være komne saaledes paa det Nene med Sagen, at derved Accentens Forhold til Qvantiteten var fuldkommen bestemt eller de sædvanlige Indvendiger imod dens Bigtighed tilstrækkeligen hævede. Thi endskjøndt Matthiã (Ausf. gr. Gr. 2 Auf. S. 66) rigtig angiver Forskjellen imellem begge saaledes, at Qvantiteten bestemmer Længden eller Kortgheden af den Tid, der skal anvendes paa en Stavelses Udtale, Accenten derimod ikke er noget Tidemaal, men allene viser den Høide og Dybde af Stemmen, hvormed enhver Stavelse i Ordet skal udtales, hvilket han tydeliggjør baade med Noder og med de tydske Exempler únärtig, Áltváter, gébet og Gebét, úbersetzen og úbersétzen, af hvilket Slags man i det tydske Sprog kan finde næsten ligesaa mange som i det græske, f. Ex. Aussprache, ábgeséhen, Búch: stáben, Mítleténden, Zéitmáass, únterlégen, o. m. fl., saa sætter han dog aldeles urigtigt en Forskjel imellem begge Sprogene deri, at "i Lydfken ved Accenten mestendeels ogsaa bestemmes Stavelses Qvantitet" (en Paastand der desuden er ganske falsk, da f. Ex. i Ordene kurz, Kúrze, bestimmt, Unterschied, Verbindung og tusende andre, den korte Stavelse ingenlunde bliver lang fordi den faaer Accent), "f Græskén derimod begge Dele ere væsentlig forskjellige" (ere de det da mindre i de anførte tydske Exempler?), "men

---

Udvikling af enkelte Punkter i Accentlæren, saasom om Circumflexen, gravis, (accentus consopitatus), Inclinationen, o. s. v. Hvad der forvirrer de Fleste, nemlig den tilsyneladende Strid imellem Accent og Qvantitet, finder man her ikke opløst. Meget mere har maaskee endog den Iver, Hermann har anvendt paa den græske Metrik, skjøndt Diemedet hermed var et andet, bragt de nyere Philologer til at gjøre samme til en saadan Hovedsag i Udtalen, at man derover har tilfødesat, hvad der tvertimod i den Henseende var det væsentligste og prædominerende, Ordnes Accentuation, for hvilken, som vi nedenfor skulle see, Qvantiten i den daglige Udtale ofte maatte vige.

- *) I hvis Fortale det med Rette hedder om Accenten: "Denn wenn dessen Wichtigkeit von unsern trefflichsten Alterthumsforschern in Allgemeinen lange schon dargethan ist — so hat doch auf vielen Schulen das verwerfliche Aussprechen der griechischen Wörter bloß nach der Quantität meist veranlaßt, daß die Lehre von Accent als der Grammatik dienend betrachtet ward, da sie doch aller Grammatik vorangehen sollte. Ein deutliches Zeugniß, daß wir die alte Sprache noch vollends erkódet und zum Marmor versteint haben, wo, wie Áschylos sagt, im sternlosen Auge alle Lebensglut verloren geht. Der Accent ist das einzige, was uns die alte Sprache durch den Übergang zur neugriechischen fast lebendig erhalten kann, und nicht mit Unrecht müssen wir in diesem rhythmischen Pathos, mit welchem wir altgriechische Prosa zu lesen gewohnt sind, den Neugriechen, bei welchen der alte Ton noch fortlebt, lächerlich erscheinen." (Det Samme kan man vel sige i Henseende til vor erasmiske Udtale af Bogstaverne.)

funne i Udtalen forbindes" (ogsaa ligeledes i Lydsten). Herved er altsaa Quæstionen snarere forvirret end oplyst; ligesom det heller ikke derved er beviist, at det skulde være "lige saa falskt, at udtale *ἄρθρος* og *ὄμηρος* blot efter Accenten, som blot efter Quantiteten," en Mening, hvis Rigtighed vi nedenfor nærmere skulde vise. Ei heller ville vi her opholde os med at gjendrive den ubeviislige Paaastand, S. 90, at Sprogets og Udtalens Fordærvelse ved Nationens Blanding med Fremmede skulde have været Aarsag*) til at Grammatikerne og navnlig Aristophanes fra Byzants 200 Aar før Chr. opfandt Accentbetegningen, da en saadan Hypothese ikke behøves for at bevise, at Accenttegnene ei ere nogen "vilkaarlig Opfindelse af Grammatikerne." Uden al Hypothese er den naturlige Grund til Tonebetegnelsen ifkun den, at Grammatikerne have derved villet give den græske Skrift en Fuldkommenhed mere, vedligeholde Betoningsens Rigtighed samt forsyne Børn og Fremmede med et Hjælpe middel til deslettere at læse ethvert Ord med den rigtige Tone (jvf. Fischerus ad Wellerum. l. c.) vel og forebygge Tvetydigheder (s. Wetstenius de accent. Græc. §. V-XXVII. og Aristot. poet. c. 25), hvorfor den i Førstningen maaskee og kun brugtes i Grammatikernes Skoler (s. Wetsten §. VII.) Men naar det nu videre s. S. hedder, at det "idetmindste er sandsynligt, at Accentuationen i det Hele**) er den, der fandt Sted hos de ældre Græker, især hos Athenerne i Nationens og Sprogets blomstrende Periode; men uvist, om den samme og har været herskende til Homer's Tid," da er der ikke allene ingen Grund til denne Tvivl, naar man ei forveksler Accentuation med Quantitetslængde,***) men for- overseer endog at, hvor Accentuationen var forskjellig i Dialekterne, der er den og betegnet forskjellig, s. Ex. i den æoliske, hvor mangfoldige Ord barytoneredes, som i den attiske og almindelige Græsk vare oxytonerede (jvf. Foster p. 62-66), og at saaledes ogsaa den i

*) Rost (griech. Gramm. 3te Aufl. p. 45) udtrykker sig noget tvetydigere og forsigtigere, naar han siger, at Accenttegnene ikke blive nødvendige førend Sproget udarter eller uddør. Han kan da, naar man beviser ham Accentenes Væde, forsvare sig med, at han kun har ment, at Opfinderne have foretaget sig noget, som dengang ei var strengt nødvendigt, men som de formodede kunde blive det, hvilket da ikke kan modsiges.

**) Ved alle disse ubestemte indskrænkende og forbeholdende Udtryk kunde man fristes til at sige, som Delastri om Mirtisbus: *Hic vel ipse Mirtisbus plaudit, at non ambabus manibus. Negare non audeo, pudet concedere, medius incedit q̄ ex accentu pronuntiatas fuisse olim aliquas voces contendit, ex quantitate aliquas. At quas? q̄ curistas, non illas? Si semel a quantitate in pronuntiando discedendum est, cur ἀναρχοὶ atque ἀναμφίσβητων Græcorum consuetudinem dedignati nos in Labyrinthum conjicimus?*

***) Hvorefter H. Bossius konstruerer en heel ny Accentuation i Versens *Ἡέλιος δ' ἀνόρουσε, λιπὼν περικαλλέα λίμνην κ. τ. λ.* neml. *ἡελίος δ' ἀνοροῦσε* etc. s. Foster Chap. VIII. p. 163 seq.

Homers Verker forekommende Accentbetegnelse ligesaa godt som den attiske viser, hvorledes Betoningen i hans Sprog har været. Den samme Uvisshed og Frygt for at udtrykke sig bestemt finder og Sted, naar Hr. M. strax derpaa, efterat han som Grund for, at Accenterne ei burde forsømmes eller forkastes, har anført, at de væsentlig høre til det græske Sprog (hvad da egentligen ikke kan gjælde om Tegnene, som jo ei til alle Tider ere brugte i Sproget, altsaa og kunde være borte derfra, men kun om den Modification af Ordnes Lyd, som de betegne) tilføier, at det vilde være urimeligt (wiedersinnig) at forsinnae de reddede, om end ufuldkomne Spor af den gamle rigtige Udtale." Forf. mener vel den ved dem reddede gamle Betonning, thi Accenterne selv have jo ikke staaet Fare for at gaae forlorne; men hvorledes de kunne kaldes ufuldkomne Spor, naar de rigtig betegne Tonen og det hvert et Ord, er ikke let at forstaae. Dgsaa tilstaaer han deres Vigtighed til at adskille flere (man maatte vel sige mangfoldige) ellers eens skrevne Ord (en Ting der jo maatte gjøre dem til aldeles "vilkaarlige" Mærker, naar den ei grundede sig paa en forskjellig Udtale),*) og til Haandskrifters Dechiffriering: men ender endda med, hvad man af en Grammatiker og efter alt dette mindst skulde vente, den Erklæring, at man baade uden noiagtig Kundskab i Accents læren kan meget godt forstaae Græsk,**) og uden behørig Kundskab i Sproget meget godt kan kjende hiin Lære. Det synes altsaa heraf ligesaavel som af den Ringeagt, han andensteds viser for en rigtig Udtale af Græsk, at Hr. M. anseer det skjønneste af alle Sprog for skabt til hverken at tales eller at læses høit, eller at det i begge Tilfælde skulde have den besynderlige Egenkab at kunne, i hvor forkeert det end udtaltes og betonedes, lige godt forstaaes og taales af den kyndige Tilhører.

Ifke mindre vakler, og endnu mere ubestemt og forblommet udtrykker sig den skarpsindige Buttman. Dgsaa han mener, efterat have rigtig distingeret imellem Quantitet og Accentuation (Ausführl. gr. Sprachl. S. 46 fgg.), "at Accentuationen, naar den udtrykkes paa den os sædvanlige Maade, vilde skade Quantiteten" (sandt nok, naar Accentuationen urigtigen bruges som Udtryk for en Længde; men derpaa kunde jo ingen Tvivl om dens Rigtighed bygges; ikke heller er dette, som man siden seer, Forfatterens Mening, der meget mere troer, at vi slet ikke kunne gjøre os noget Begreb om den græske Accents Væsen): "at Betoningen i det Hele er saa gammel som Sproget selv" (betonede dette da sommetider ikke?), "og skjøndt den i det Enkelte" (mener Forf. maaskee, hvor

---

*) Dgsaa vises Unødvendigheden heraf, da andre Sprog jo ei bruge dette Middel, af Foster p. 195 sq.

***) Dette vilde de Gamle idetmindste neppe have concederet.

den colliderer med Quantiteten?) "var, ligesom enhver anden Deel af Sproget, udsat for Forandring,*) den i vore Bøger gangbare Accentuation dog i Hovedsagen" (samme Reservation som hos Matthiä) "betegner Betoningen fra den blomstrende attiske Periode; at først, da der i det daglige Sprog stedse mere og mere indsneget sig falske Betoner" (hvilken ganske unyttige Hypothese B. ligesaa lidt beviser som Matthiä) "begyndte opmærksomme Grammatikere i saadanne Tilfælde at betegne den sande Tone" (disse Tilfælde, hvor man brugte falske Betoner, maae altsaa have strakt sig til alle Ordene, da de jo, paa nogle faa Smaaord nær, accentueres alle!) "men at dog her, hvor Sproget blot drives videnskabeligt og til videnskabelige Diemede" (som om det derved blev en anden Græsk, end den, der taltes i Grækenland, eller Videnskabeligheden kunde hyde os at antage Andet, end hvad der var det Rette) "ingen Ting er skadeligere og mere forkeert, end den endnu hyppig herskende Vane, at udtale det Græske saaledes efter Accenterne, at man derved forandrer Stavelfernes Quantitet" (Skadeligere endnu, mener jeg, og mere forkeert vilde det dog nok være, at udtale saaledes efter Quantiteten, at man derved forandrede Accenten. Hiint kan, især i hurtig Udtale, vel ikke lettelig undgaaes, og Ordet bliver derved ikke ukjendeligt, f. Ex. om man formedelst Betoningen ikke tydelig kunde angive Kortheden af den accentuerede Stavelse i λέγω, ἀπόμεινος eller Længden af den uaccentuerede i σύγκλητος, λόγῳ, ligesom af o og a i Latinerne cānō, amābāmus: en Udtale derimod efter Quantiteten i mod Accenten gjør Ordet ganske ukjendeligt**) eller til et ganske andet Ord, og vil, saafremt de Gamle med Grund kalde Accenten Sjælen i Ordet, dræbe det aldeles. Hvo vilde vel kunne forstaae eller, naar han havde mindste Dre for Sproget, udholde at høre de nylige nævnte Ord udtales λέγῳ og saaledes alle verba barytona tvertimod deres Natur og Navn

*) Skal dette, som det synes, være et Slags Argument til at vække Mistanke mod Accentueringen, da er det tilsvækkeligen giendrevet af Foster Chap. IX. p. 191, og Wetsten §. XXXIII. Sprogene kunne naturligviis i Henseende til enkelte Ords Accentuation ligesaavel som i andre Henseender efterhaanden forandre sig; men det beviser jo intet mod Betegningens Rigtighed paa den Tid, da den blev brugt. Selv hvor Grammatikerne dissentere, beviser det jo intet andet, end at Ordet af Forskjellige udtaltes paa forskjellige Maader. jof. Wetsten §. XXXIV.

**) Dette bliver udentvivel og Meningen, naar Prof. Wilster i Fortalen til hans Oversættelse af Iliadens 9de Bog siger, at "intet gjør et Ord utydeligere, end forkeert Quantitet (lægtlæskultorum)", da det jo ikke er Quantiteten af de 4 Stavelser Pæg ti Læs Kul, men den forandrede Betoning, der tilligemed Forbindelsen til eet Ord giver dem en latinisk Lyd, og Forf. selv strax derpaa forbytter Ordet Quantitet med Betoning, der, efter hans rigtige Bemærkning, "er ligesaa sikker hos Bonden som hos den dannede Taler," men hvilket da ikke bliver noget Beviis for det, Forf. vilde bevise, at Quantiteten altid var bestemt.

Alf vore græske Skolegrammatiker giver Cand. Langes slet ingen Oplysning om Accentens Væsen og Forhold til Quantiteten, hvoraf Lærlingen kunde skjønne, hvorefter han i stridige Tilfælde bør læse og udtale Ordene. Prof. Nißsens, som gjør Accenterne til en sildigere Opfindelse af Grammatici fra 7de Seculum, giver ikke noget klart eller tilfredsstillende Begreb om deres "sande Natur og Betydning," men endog tilraader til Slutning at betragte dem blot som orthographiske Tegne,*) og — ligesom Buttmann — i Læsningsen at rette os efter den sande Quantitet; en Mening, hvorom vi nylig ovenfor have sagt det Fornødne. Og min egen Grammatik helder endnu i den sidste Udgave af 1820 for meget til den samme Grundsætning,**) Skjøndt den dog raader, tillige at lægge, saavidt muligt, det behørigte Eftertryk paa de accentuerede Stavelses (det burde hedde omvendt: at gjøre Accenten til Hovedsagen, og tillige, saavidt muligt, iagttage Quantiteten), og søger at forklare Striden mellem begge ved den Antagelse, at "saalænge Digtkunsten blomstrede hos Grækerne, vedligeholdt den det Musikalske i Sproget, som grundede sig paa Stavelsernes Quantitet; i den daglige profaiske Tale derimod hørtes Accentuationen stærkere, som derfor, da Digtkunsten tabte sig, og med den Umhyggeligheden for Quantitetens Tilfjendegivelse, tilsidst blev den ene herskende;" en Formodning, der maaskee nok kan være rigtig, men ifølge hvilken selv Accenten dog i den profaiske Udtale burde blive Hovedsagen.

Men ikke kan jeg her endnu, da den giver mig Anledning til at berigtige nok en Viltsfarelse, forbigaae den nyeste Yttring hos os om denne Sag, som læses i en Recension af, eller rettere en Afhandling om dansk Metrik i Anledning af, Lector Wilfers Oversættelse af Iliadens 9de Bog i Maanedsskriftet for Literatur 1831, 3die Aarg. 2det Bd. p. 424, hvor Forf. troer at hæve Vanskeligheden ved følgende Udvei: "hvad Accenten i de gamle Sprog's profaiske Udtale angaaer, da er dens underordnede Charakter allerede tydelig af dens Slytning uden Sammensætning (*Μοῦσα, Μουσῶν, ἀνθρώπος;*

---

*) See herom ovenfor angaaende Matthiæ S. 8.

***) Jeg maa tilstaae med Foster: This I did, which many old prejudices against accent and its marks, as inconsistent with genuine quantity. — But the result of my research was very different from what I expected, and gave a determination to my opinion, contrary to my former sentiments, leaving me to the disagreeable conviction, of having been for several years in a mistake and having too inconsiderately asserted upon weak and treacherous authority, what I now find to be erroneous. Det gaar hermed som med Bogstavudtalen, hvorom Piskovius S. 179 nædtvungen tilstaaer det Samme. Vil man blot indlade sig i en dybere Undersøgelse og aflægge al Fordom, da vil man snart faae Vincene aabnede.

ἀνθρῳπον) under Indflydelse af Quantiteten (af Endestavelsern),”*) og fremdeles tilføier: ”ved at lægge Mærke hertil, formindsker man maaffee det Paafaldende, der ellers trods givne Forklaringer**) bliver tilbage i Forholdet af rhythmisk Accent og Ordaccent i de Gamles Vers.” Uden at spørge om, hvad for andre Grunde det er, som Forfatteren ved Udtrykket ”allerede” synes at sigte til, vil jeg, da den anførte synes at skulle gjøre disse ufor nødne, blot holde mig til samme og bemærke, at den ingenlunde kan bevise, at Accenten hos de Gamle har i profaisk Udtale havt nogen Quantiteten underordnet Charakter. Hvis det havde været Tilfældet, da maatte det jo f. Ex. være urigtigt, naar vi i Latinen udtale amābam i Plural. amābāmus, eller amābar i anden Person amābāris, og ikke siqe amābamus, amābaris, thi her støttes jo Tonen paa Grund af Endelsens Forlængelse uden at Ordet dog er sammensat. Ligeledes i clāudico claudicāmus, aúdiens audiéntis, cóntumax contumácis, clamor clamóris, divítia divitiārum, ámo amávi amavísti, og saaledes i tusinde andre Ord, da det er naturligt, at i Sprog, hvor Tonen ei kan gaae længer tilbage, end til antepenultima, den ved Ordets Tilvæxt i Enden ogsaa maa rykke hen mod samme. Μουσῶν er en Contraction af Μουσάων, og saaledes er heri, som i ἀνθρῳπον, Endestavelsens Længde ligegjeldende med to korte, foran hvilke Tonen da ei kan blive længere tilbage end paa 3die fra Enden, altsaa ei kan beholdes paa Begyndelsesstavelserne μου- og αν-. jvf. Buttmann’s ausf. griech. Sprachl. S. 54. Anm. 8, a. Ja selv i vort Modersmaal, hvoraf Reglen maaffee er abstraheret, fordi dette ligesom andre nyere Sprog langt sædvanligere beholder i Afledning eller Bøining Accenten hvor den var i Stamformen, er dette dog ikke engang altid Tilfældet; vi danne f. Ex. af ántage antágelig, af E’ftertryk efter: trykkelig, af Tilfælde tilfáldigt, af Hóvmod hovmódige, af Mechanik meechánisk, af Matérie Material, Materialist, o. s. fl. Men antaget endog, at Forfatterens Regel var rigtig, hvor lidet vilde den endda alligevel bidrage til ”at formindske det Paafaldende i Forholdet af rhythmisk Accent til Ordaccent?” saasom dette Paafaldende langt fra altid ligger i Ord, hvor Tonen er støttet. Naar i Æneidens to første Vers Ordene cāno, Trójiæ, Itáliam, prófugūs, dog ikke kunne nægtes at være i Prosa udtalte cáno, Trójiæ, Itáliam, prófugus; naar i de to sidstnævnte Ord Endelserne -am og -gus ifkun her

*) Dette Argument, som allerede for meer end 70 Aar siden er brugt af en engelsk Dr. G., kunde Forfatteren have læst med Grunde af Quintilian og Dionys. Hal. tilstrækkeligt gjendrevet af Foster, Chap. IX. p. 184 sqq.

**) Forf. har da neppe lagt Mærke til Thiersches, som vi nedenfor skulle anføre, eller raadspurgt Fosters, Wetsteens eller Wagners ovennævnte Skrifter.

ved den paafølgende Consonant have faaet Længde, da følger jo aabenbart, at det allene er i Versemaalet, at Qvantiteten faaer denne Vægt, Accenten altsaa kun i det Høieste saas længe Ordet staaer i denne metriske Forbindelse, ikke derimod i Prosa, kan siges at være samme underordnet. *) Og nu ligeledes i Ord, som bestaae af lutter lange eller af lutter korte Staveller, f. Ex. hispānī, dēfraūdārās, hōmīnībūs, ēqvūs, maa jo Accenten nødvendig have hævet een af dem fremfor de øvrige, uden at den samme just stod i Fodens Ursis, kan altsaa heller ikke her være Qvantiteten underordnet, og ligesaa lidt i Ord, hvor lang Qvantitet kommer i Aede fra Enden, hvor jo ingen Tone kan komme. Med Forsæt har jeg taget Exempler af det latinske Sprog, fordi der ingen Strid er om dette Betoning, og samme Collision af Accent og Qvantitet dog, naar man kun undtager penultima i Flerstavelesesord, deri kan finde Sted. Men selv ved at sammenligne vort Modersmaal, hvad Forfatterens egen Anmærkning S. 423 giver Anledning til, kunne vi finde den omtalte Collision uden at dog derfor Ordaccenten i den prosaiske Udtale nogensinde bliver den saakaldte rhythmiske Accent underordnet, og Grund til at forklare os denne Collision netop paa den modsatte Maade; nemlig, at hvad vi, som bygge vore Vers allene efter Accenten, blot sommetider tillade os som en poetisk Frihed, saasom at scandere fortladne Hav, modtæg dig Ven, det har været almindelig Regel for de Gamles Versification, **) uden dog derfor mere at blive Lov for den prosaiske Udtale, end det er hos os, eller i Tydskken, hvor Wagner (Lehre vom griech. Accent S. 25-26) anfører selv af Voss saadanne Fødder, som auswü'hl't, anstāunt, furchtbāre Gewalt, elēndes Gewand, Unholdin du bedrohst, Feldār; beit ernāhrt uns, Schutzgōttin og Schutzgōttin. ***) Det for os Paafaldende i

*) S. Quintiliani inst. or. 1, 3, 18: Præcrea (vitia) quæ sunt spatia, sive quum syllaba correpta producitur, ut "Italiam fato profugus," seu longa corripitur, ut "Unus ob noxam," extra carmen non deprehendas; og ib. 23: Evenit, ut metri quoque conditio mutet accentum, ut "pecudes pietæquæ volucres," nam volucres media acuta legam, quia, etsi brevis, tamen positione longa est. Sa forud endog, hvor han taler om vitia barbarismi, som see ved Forlængelse eller Forkortelse, tilføier han §. 11: Quidam fere in jactationem eruditionis sumere illa ex poetis solent, & auctores, quos prælegunt, criminantur.

**) Ligesom i Musiken, hvorom Dionys. Hal. de compos. verb. p. 63 siger: ἡ δ' ὀργανική τε καὶ ψῆμική μουσα — τὰς λέξεις ταῖς μέλειν ὑποτάττειν ἀξιοί, καὶ οὐ τὰ μέλη ταῖς λέξεσιν.

***) En Mængde Exempler af det Slags kunne vi finde i Holberg's Peder Paars, saasom: Hvād hēr Spírret dig — for at indlægge Navn — hans Forsæt var ḗi mēd | Ulyffe og Uenca — hvōi skulde denne Mand saa stor Ansægtning lide? — Men Avind langt frā át | du sik din Willie frem — men man Skybefólket saae til Graad Sligt āt bevæge — af naadige Gjænganger — Matroser og Skybeshunde — o. s. fl. eller i gamle Psalmer, f. Ex. "Man kan i denne Verden hēr, blandt mange mange Mennesker, saa sande Christne finde."

Forholdet af rhythmisk Accent og Ordaccent i de Gamles Vers bestaaer altsaa i, at deres Digtere i Versbygningen mindre paaagte Accenten end Quantiteten; men heri ligger da ligesaa lidt noget Beviis for, at Accenten ellers skulde have været Quantiteten underordnet, som dette i Danishen og Tydsken er af de nysansførte Exempler nogen Følge. *I arma virumque cāno* mærke vi vel Kortheden af *ca* og Længden af *no*, men deraf at slutte, at man i Verset, end mere uden for samme, havde betonet den sidste og ikke den første Stavelse, vilde være en Forvirring af Tonensald og Længde, som røbede en aldeles urigtig Forestilling om begges forskjellige Væsen. Det er, som Thiersch og ligeledes Bentley hos Foster p. 172 ogsaa bemærker, ikkun en altfor skolemæssig Scansion, som forfører os til at lægge saa megen Vægt paa Quantiteten eller Længderne, at disse selv komme til at træde i Tonens Sted, — en Maade at læse paa, der for græske og romerske Dren vist vilde have været ligesaa anstødelig, monoton og utaalelig, som Skoletonen i en Pugeskole er os, eller som det vilde forekomme os, om nogen skarpt efter Scansionen vilde læse f. Ex.

Jeg syn - ger om - en Mand || - hvis Skæb - ne og - De driv ter
 Vor bil - lig teg - nes an || - blandt al - le Fol - kes Skrif ter

Ligesaa vilde det vel været de Gamle, at høre afmaalt forelæse:

arma vi - *rūmque* *ca* - *nó* Tro - *jæ' qvi* - *prīmus* ab - *óris*

eller *Ἄρμα μοι - ἐννεπε - Μούσα πο - λύτροπον - ὅς μαλα - πόλλα*

eller, for at tage Exempel af den malende Rhythmus, uden Ordaccent Linierne:

Quadruple - dante pu - trem soni - tu quatit - ungula - campum

αὔτις ἔ - πευτα πῆ - δοῦδε κν - λίνδετο - λῆας ἀν - αιδίς.

En god Declamation retter sig hos os efter Tanken i Versene, deres metriske Velklang vil, hvor der er nogen, nok af sig selv blive hørbar, og hvor der da er i Godmaalet en falsk Betoning, vil den ved ei at scanderes for skarpt, lettelig dækkes saaledes, at den ei støder Øret, f. Ex. i Stropherne: "hvad har opirret dig" eller "men man Skibsfolket saae til Graad Sligt at bevæge," hvor de accentuerede Stavelser op og Skibs meget vel kunne marqueres, uden Skade for Versetacten. Paa samme Maade vil i græske Vers Ordaccenten kunne være bleven iagttaget, uden Ansød mod den rhythmiske Accent eller Quantiteten, saameget mere som den græske Poesie, hvorefter og den romerske er dannet, var en Slags Sang, hvori Længderne eller Sjerdedelene meget vel kunne adskilles fra Korthederne eller Ottendelene, uden at derfor enten gives de første det Forte eller den Hoide, d. e. den Accent, som de ikke havde, eller berøves de sidste den, som de i Musikken efter Componistens Idee, eller i Sproget af Naturen,

hadde. Overhovedet er det en altfor nødvendig Folge af Sprogens Natur i Almindelighed, at Stemmen paa een Stavelse i hvert Ord maa hæve sig over de øvrige, *) til at denne Forhøielse ikke, i det Mindste i den daglige Tale, hvilken intet Metrum paalægger noget Vaand, skulde overveie Quantiteten, der ofte ikke engang kan blive ret kjendelig, hvorfor og, som vi ovenfor have bemærket, Grammatikerne derom give orthographiske Regler, naar der skal bruges lange, og naar korte Vocaler. Hvor lidet vil Udtalen f. Ex. kunne gjøre Længden kjendelig af *Σω* i *Σωκράτης*, af Endelsen *ω* i alle Verber, af *μα* i *αμάβamus*, **) af Latinerne's Ablativendelse *a* og *o*, der kun ved Versets Fodmaal kan tilkjendegives; eller paa den anden Side Kortheden af det accentuerede *ε* i *λέγω* ligesom af Lat. *e* i *lego*, i *licet*, *o* i *odor*, *onus*, *odium*, der udenfor Sammensætning, hvor Quantiteten først bliver kjendelig for Øret, ei kan skilles fra det lange *o* i *οἶδι*, med mindre man, som Buttmann rigtig bemærker (Ausführl. gr. Sprachl. p. 49) vil fordoble den følgende Consonant (f. Ex. *oddor*, *onnus*), men som da vilde i de gamle Sprog gjøre Position og give Stavelsen Længde? Og endda skulde denne ukjendelige Quantitet have prævaleret over den selv i den skjodesløseste Tale altid kjendelige Accent! — Endelig hvis det i Græken havde i den Henseende forholdt sig anderledes, og dette Sprog skulde have afvejet saaledes fra Sprogens almindelige Natur, at Accenten deri havde en underordnet Charakter, og Ordene uden samme kunde være ret kjendelige, hvi skulde da det's Forfattere ligesaa Platon og Aristoteles af saa ofte have omtalt Ordene's Accentuation, og ligeledes Grammatikerne lagt saa stor Vægt derpaa, have kaldt den Sjælen i Ordet, ***) havt særegne Benævnelser for Ordene efter deres forskjellige Accentuation, bestandig distingeret imellem *τόνοι* og *χρόνοι*, hvilke de ikke allene coordinere som to forskjellige, men lige vigtige Beskaffenheder (f. Aristot. poet. 20. Arcadius de tonis p. 187, v. fl. nedenf.), men endydermere give Tonen ubetinget første Plads. †) Hvi skulde endelig

*) *Φυσικόν γὰρ τὸ ἐπιτείνειν καὶ ἀνιέναι ἐν τῷ διαλέγεσθαι.* Aristox. cl. harm. p. 18. Quintiliani inst. or. 1, 5. 31: Est autem in omni voce utique acuta, sed nunquam plus una.

†) At Grækerne forstærkte augm. temp. i *ῶραον*, det ellers ei let vilde skille sig fra *ῶραον*, ved det syllabiske *ε* til *ῶραον*, har uden tvivl samme Grund.

***) *Ἰ. Ex. Diomedes de oratione et partibus orationis § vario genere metror. ed. Putsch. Lib. II. p. 423: Nam ut nulla vox sine vocali, ita sine accentu nulla est. Et est accentus, ut quidam recte putaverunt, vel anima vocis.*

†) *С. Scholia ined. in Dionys, Thracem i Villoison's anecdota gr. Tom. II. p. 174: Πόσα μέρη τῆς Γραμματικῆς; ἕξ· πρῶτον ἀνάγνωσις ἐντριβῆς κατὰ προσφῶδιον, og at herved menes en veløvet Læsning efter Accenterne, sees af det følgende Exempel: πρῶτον ὁ εἰσαγόμενος μανθάνει, ὅτι μῆνιν δεῖ βαρυτόνως ἀναγινώσκειν. Noget Hensyn til Quantiteten tillægges her ikke Grammatikens, men derimod tillægges Poetikens iblandt dens Gienstande (ibid. p. 173) μέτρον og siges derom:*

Accenten i det latinske Sprog, hvor der jo dog indtreffer samme Collision med den rhytmiske Accent hos Digterne, have været af den Vigtighed, som vi jo alle uden Betænkning tillægge samme, og hvorom Quintilian handler udførligt i 1ste Bogs 5te Cap.? For ikke at tale om, at Tabet af Længderne i den daglige og skjædesløfere Tale, f. Ex. i Nygrækernes, og formodentlig selv hos de Gamle, endog viser Quantitetens underordnede Charakter, da derimod Accenten, selv ikke i den hurtigste og skjædesløfeste Tale, gaaer forloren.

En langt rigtigere derimod og mere bestemt Forestilling, end disse her anførte, giver Thiersch om den græske Accentuations Natur og Anvendelse i Læsningen af baade Vers og Prosa, af hvis "Griechische Grammatik, 3te Auflage, Leipzig 1826, S. 64 fgg.," jeg derfor, inden jeg selv forklarer Sagen, fuldstændig vil hidsette de derom handlende §§.

"Anlangend nun das Lesen nach dem Accent, so findet dasselbe einen Anstand hauptsächlich in dem Falle, wo der Akutus durch das Wachsen des Wortes aus seiner Stelle gerückt wird (hvorom s. ovenf. S. 13 fg.), und den Ton mit sich auf einer Kürze befestigt (hvilket dog jo og skeer i Latinen, f. Ex. *hómini, homínibus*), zumal da dann die Aussprache in Widerspruch mit der römischen und mit dem poetischen Rhythmus kommt (det samme som den nysnævnte Recensent indvendte.) Kann man denken, daß die Griechen Sócrates, Demósthènes, Cicero (*Σωκράτης, Δημοσθένης, Κικέρων*) ausgesprochen, während die Römer sicher Sócrates, Demóstheneſ, Cicero sprachen? Das Versmaaß aber einzuhalten scheint ganz unmöglich bey dieser Weise, wie in

Πλάγῳθι ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πολίεθρον ἔπερσεν, Ωδ. α, 2,

wo zwar in der ersten Hälfte der Rhythmus, den die Accente andeuten, mit dem Rhythmus des Verses vollkommen zusammentrifft, aber eben so entschieden in der zweyten davon abweicht, indem er poliethron, épersen betont, während der Vers poliethron, epersen

κρίνεται δὲ ἡ ποίησις χρόνῳ, κ. τ. λ. Jvf. det derpaa følgende Stykke. Ligeledes hedder det i de samme Scholier *ibid. p. 179: 'Ανάγνωσις ἐστὶ ἰσχυμάτων ἢ συγγραμμάτων ἀδιάπτωτος προφορά'* og strax derpaa: *Διονύσιος ἀναγνωπτέον καθ' ὑπόκρισιν, κατὰ προσῳδίαν, κατὰ διαστολήν,* men intet Ord om en Læsning efter Quantiteten. Derimod af Dionysius selv (p. 180): *τόνος ἐστὶν ἀπήχησις Φωνῆς ἑναρμονίου* (Harmonien bestod altsaa i en rigtig Betoning), hvortom han derpaa siger: *ὅς ἐστιν ἀναγκαιότατος τῶν προσῳδιῶν* (den almindelige Benævnelse for *τόνος, χρόνοι, πνεύματα* og *πάθη*), καὶ Φανερός ἔλεγχος τῆς τοῦ ἀναγινώσκοντος διδαχῆς, ligesom han og definerer *Φωνῆ ἑναρμόνιος* med *ἡ συγκειμένη ἐξ ὀξείας καὶ βαρείας καὶ περισπωμένης, οἷά ἐστιν ἡ ἀνθρώπου Φωνή κ. τ. λ.* Af hvilket Alt det altsaa tilfølte er klart, at Betoningen ingentunde er en underordnet, men tværtimod endog den første og vigtigste *προσῳδία* i al græsk Tale. jvf. iøvrigt ovenfor S. 10-11. Det Samme findes i Imm. Bekkeri *Anecd. gr. Vol. II. p. 650, 674* og flerestedes.

begehrt. Diese Schwierigkeit bewog eben Valckenâr (s. ovensf. S. 4), der in den Anfangsgründen oft genug einseitig sah und urtheilte, zu der Behauptung, daß man zwar die Accente wegen ihres Nutzens zur Unterscheidung der Bedeutungen beybehalten müßte, nach ihnen aber auch nicht einen einzigen Vers eines Dichters, und auch nicht einen einzigen Satz eines Redners lesen dürfe."

"Was nun zuerst die römische Aussprache belangt, so kann daraus auf die griechische kein sicherer Schluß gemacht werden. So gut die Griechen den römischen Namen umgestalteten, um ihn ihren gewohnten Lauten und Formen nahe zu bringen, z. B. Scipio in Σκιπίων, und selbst Cicero in Κικέρων, eben so gut konnten sie ihm die Betonung geben, welche nach den Gesetzen ihrer Aussprache dem umgeformten Worte zukam." (Et lignende Tilfælde have vi jo og i det franske og engelske Sprog, hvor det samme Ord ofte efter Sprogets Natur har ganske forskjellig Accentuation, s. Ex. fr. circonstance, favorable, eng. circumstance, favourable, Demósthene's Demosthéne.) "Was aber die Griechen, das konnten die Römer auf gleiche Weise befolgen, und Sócrates, Demósthene's sprechen, weil sie in ihrer Sprache bey Worten dieses Maases, z. B. bey particeps, principium und ähnlichen, an solche Betonung gewöhnt waren (vel ogsaa fordi det latinske Sprog aldrig betoner en fort penultima), und bestimmt auch Atticus aussprachen, während in Griechenland Niemand anders als Atticius (ἄττικός) betonte. Betreffend aber den poetischen Rhythmus, so läßt sich vorerst kein Grund absehen, weshalb z. B. ἐταῖρος in ἐταίρων Od. α, 5, wenn es in anderer Form ἐτάριος v. 7 wiederkehrt, mit dem mittlern Vokal auch die Stelle seines Tones ändern sollte, zumal ἀντάρ in ἀτάρ u. ähnl. ihn in demselben Falle behaupten. Sodann ist der poetische Rhythmus bey den alten Völkern von dem der Betonung offenbar verschieden gewesen. Niemand z. B. glaubt, daß, da die Römer Itáliam, fáto und prófugus betonten, sie dieselben Worte im Gange des Hexameters mit umgesetzten Töne Itáliam, fató, prófugus werden gesprochen haben. Ein geübtes, und an den poetischen Rhythmus gewöhntes Ohr wird denselben ungeachtet der Betonung Itáliam, fáto, prófugus eben so bestimmt vernehmen, wie bey

Jústum & tenácem propósi virum

Non vultus instántis tyranni

Ménte qvátit sólida,

und es ist ein Gräuel, jetzt so häufig den Rhythmus der lat. Sprache in diesen Fällen zum Behuf einer schülerhaften Scansion gleichsam über das Knie brechen zu hören.

Man wird also darauf zu sehen haben, dem Tone, welchen der Accent anzeigt, überall sein Recht zu geben, und sich gewöhnen *ὅς μάλα πολλά . . . καὶ νόον ἔγρω . . . ὃν κατὰ θυμόν* am Ende der Verse *Od. a, 1, 2, 3*, nach ihren Tönen *hós mála pollá, káe nóon égno, hón katá thymón* zu lesen, und doch den daktylischen Rhythmus durch zu hören. Hat man sich daran gewöhnt, so wird man die mehr abweichenden Fälle *ιερόν πολίεθρον ἔπερσεν . . . ἀλλ' οὐδ' ὡς ἐτάρους ἐρρύσατο . . . αὐτῶν γάρ σφετέρησιν ἀτασθαλίησιν ὄλοντο* *das. v. 6, 7*, nach derselben Art behandeln. Wird dabey jeder Sylbe ihr natürliches Gewicht gegeben, und z. B. *ἄνθρωπος* nicht *ánthrōpos*, sondern *ánthrōpos* (altfaa heller ikke poliēthron men poliēthron, ikke atasthalīēsīn men atasthalīēsīn), der Akutus aber z. B. in *Σωκράτης, Δημοσθένης* nicht gedehnt und zum Circumflex verzogen, *Socrátes, Demosthēnes*, wie das französische *Demosthène*, sondern wie es seyn muß, scharf hervor und abgestoßen: so wird man bey solcher Uebung bald dahin kommen, den poëtischen Rhythmus durch die sprachgemäße Betonung der Rede durch zu hören, und sich durch diese selbst der Weise jener Alten so weit nähern, als es uns Spätern noch möglich ist. Wer das nicht kann, lese eher Verse nach dem metrischen Rhythmus, und Prosa nach dem der Betonung, als daß er seiner Unfähigkeit die naturgemäße Betonung auch in der Prosa zum Opfer bringt.

Anmerk. Die Meinung, daß die Betonung im Munde der jetzt lebenden Griechen eine ganz verdorbene sey, ist unerweisbar" (tvertimod stemmer denne Betoning jo i de fleste Tilfælde med den, som Accenterne betegne os fra den gamle Tid), "und die Annahme, daß sie es durch die geschriebenen Accente geworden, wahrhaft abentheuerlich. Kein Volk verändert durch die Augen den Mund und das Ohr, zumal in einem solchen Grade, noch kann es dieses thun." (Desuden maatte jo da den af Grammatikerne noterede Accentuation være falsk, hvilket hidindtil Ingen har kunnet bevise eller engang udtrykkelig turdet debitere, om han end, saaledes som Matthiä og Buttman ved de ovennævnte Restrictioner, forblommet slaaer derpaa.) "Dazu kommt, daß die jetzt übliche Betonung eine ganz allgemeine, selbst bey den wildesten Gebirgsstämmen der Griechen ist, die vielleicht in zweytausend Jahren nichts Geschriebenes gesehen haben. Als übrigens die feineren Unterschiede des poëtischen Rhythmus und der Betonung aufhörten" (hvilket jeg gjerne indrømmer), "entstanden die jambischen versus politici, wo beyde zusammenfallen. — Die Aussprache der Griechen, welche hier in Dingen, die wir nicht bezweifeln, z. B. in dem ganzen Gebiet der Enklisis den feinsten Gesetzen der Alten treu geblieben ist, oder vielmehr der Betonung, aus der sie geschöpft

wurden, hat demnach auch in den übrigen Theilen der Betonung das Wahre, wenigstens im Wesentlichen, erhalten, und ist nur darin fehlerhaft, daß sie die Länge der Sylben neben den Akutus z. B. *ἄνθρωπος*, *ἔλειπον* nicht einhält" (men den Naturlighed, hvormed dette fulgte af Stemmens næstforudgaaende Hævelse, beviser netop at Quantiteten var Accenten underordnet, *ἄνθρωπος* med Tonen paa første Stavelse bliver især i hurtig Udtale yderst let *ἄνθρωπος*), "und die kurze Sylbe mit dem Akut mehr dehnt als schärft" (en Nuance, der og var ligesaa vanskelig nøie at iagttage, f. Ex. i *λέγω*, *ὄνος*, som i Latinernes *lēgo*, *onus*), og vel heller ikke af Grækerne selv blev iagttaget, see nedenf. S. 28 Anm. * og **), "wiewohl auch hierin die Gebildeten sich bemühen, das Wahre zu befolgen."

Endskjøndt det nu heraf, saavel som af de indstrøede Bemærkninger, hvormed jeg ovenfor har ledsaget de modsatte Meninger, maaskee allerede vil være klart, at Accentens Iagttagelse er væsentlig nødvendig til ethvert Ord's rigtige Udtale, og at en lang Quantitet, som aldeles forskjellig derfra, ikke engang i Vers, end sige i Prosa, bør træde i dennes Sted eller en kort derfor miste den Tone, som den virkelig havde: saa turde det maaskee dog ikke være overflødigt, her i mere Sammenhæng at anføre de Grunde, hvormed denne Paastand efter min Formening tilstrækkeligen lader sig bevise.

Sproget bestaaer ligesom Musikken af Lyd eller Toner, hvilke efter deres Natur maae have tvende ganske forskjellige Bestaaffenheder (*προσώδια*): den ene *τόνος* ο: Høide eller Dybde, den anden *χρόνος* ο: Længde eller Kortbed.*) Ere nu end disse Lydens Bestaaffenheder ikke i Talen saa tydelig fremtrædende og reglede som i Musikken, hvor der baade er en langt større Mangfoldighed og tydeligere Adskillelse af Toner eller Intervaller,**) og hvor Takten tillige fordrer en nøiagtigere Afmaaling af Tiden for enhver Tones Varighed, saa er Ligheden dog der,***) og Forholdet imellem begge Slags Egenstaber indbyrdes det

*) Jvf. Arcadius *περὶ τόνων*, ed. Barkerus, Lips. 1820, p. 186 sq. (*Ἀριστοφάνης*) *τρίχα τεμὼν τήν κίνησιν τῆς φωνῆς, τὸ μὲν εἰς χρόνους, τὸ δὲ εἰς τόνους, τὸ δὲ εἰς αὐτὸ τὸ πνεῦμα· καὶ τοὺς μὲν χρόνους τοῖς ῥυθμοῖς εἰκάσει, τοὺς δὲ τόνους τοῖς τόνοις τῆς μουσικῆς κ.τ.λ.* (Den tredje Bestaaffenhed *πνεῦμα* eller *spiritus* vedkommer os ikke her.) Igel. Aristot. *poët.* c. 20, samt Gaudentius *εἰσαγωγή ἀρμονική* (i Meiboms Samling) hvor det S. 3 hedder: *Συμβέβηκε δὲ τῷ Φθόγγῳ χροιά, τόπος, χρόνος. χρόνος μὲν οὖν ἐστὶ, κατ' ὄν μακροτέρους ἐν πλείονι χρόνῳ, καὶ βαρυτέρους ἐν ἐλάττωι φθεγγόμεθα, ἵνα δὲ καὶ ὁ ῥυθμὸς φαίνεται χώραν ἔχων· κατὰ δὲ τὸν χρόνον τῶν φθόγγων δεῖ τὰ μέρη ῥυθμίζεσθαι. τόπος δὲ ἐστὶ φθόγγου, κατ' ὄν τοὺς ἴμεν βαρυτέρους, τοὺς δὲ ὀξυτέρους προίεμεθα.*

***) S. Platonis *Philebus*, ed. Bip. Vol. 4, p. 220 sqq.

***) *Λέγεται γὰρ δὴ καὶ λογῶδες τι μέλος, τὸ συγκείμενον ἐκ τῶν προσωδιῶν, τὸ ἐν τοῖς ὀνόμασι. φυσικὸν γὰρ τὸ ἐπιτείνειν καὶ ἀνίενα ἐν τῷ διαλέγεσθαι. Aristoxeni clem. harm. lib. I., i Meibomii*

samme; hvorfor vi godt kunne betjene os af denne Eighed til at gjøre os Sagen tydelig. Høiden og Dybden af Tonen er det, vi i Talem kalde Accent, af accino, ligesom i Musiken acutus og gravis;*) Længde og Kortthed derimod, hvad vi kalde Qvantitet. Af disse er Høide eller Dybde den første Egenstabs ved Tonen, saasom den maa fremkomme i samme Dieblis som Tonen selv; Varigheden den anden, saasom den bestaaer deri, hvor længe eller kort den fremkomne Tone skal udholdes.***) Men da et Ord af nogle faa Stavelse ikke kan admittere stor Forskjellighed af Toner, saa adskiller man af samme i Talem kun tvende Slags: den lavere eller almindelige Talem Tone, eller den som Grammatikerne kalde gravis, ἡ βαρεῖα (προσωδία), og den høiere, hvorved altid ifkun een vis Stavelse af hvert Ord eleveres,***)) og som deraf kaldes acutus, ἡ ὀξεῖα, †) eller almindelig viis Accenten. (Om Circumflexen, som egentlig er Foreningen af Acut og Gravis over en lang Vocal, der er ligegyldende med tvende forte, den første oxytoneret, den sidste barytoneret, see Hermann de emend. rat. gr. gram. p. 62-64. jvf. Quintiliani inst. I. 5, 31 og Foster p. 32.) Fremdeles er det indlysende, at, da begge Beskaffenheder, Høide og Længde, Dybde og Kortthed, ere forskjelligartede og uafhængige af hinanden, kunne de i Talem lige saavel som i Musiken snart falde sammen, saaledes at een og samme Tone eller Vocal paa eengang baade kan have den høiere Lyd og udholdes længere (have baade Accent og lang Qvantitet), f. Ex. Ἐλᾶδε, foëdüs, κῆδος, ἀνθρώπου; snart treffe paa forskjellige Toner eller Vocaler, saa at den kortere kan have den høiere Lyd eller Accenten, ††) og den længere

antiquæ musicæ auctores VII. p. 18, hos hvilke der siges ved Accenten at dannes to Slags Sang, den ene med faste Toner og Intervaller μέλος μουσικόν eller egentlig Sang, den anden uden faste Toner og Intervaller μέλος λογῶδες, som bruges i Tale. Jvf. Platon. Phileb. l. c.

*) En Samling af de Steder hos de Gamle, som tilfulde beviser dette, kan man finde hos Liskovius über die Aussprache des Griechischen p. 187 sqq. og ligeledes i Wetsteens ovennævnte diss. de accentibus græcorum.

***) Jvf. Foster on the diff. nat. of Acc. and Quantity, p. 12. (Jeg har desværre ikke kunnet erholde 2den Udgave til Benyttelse.) Ogsaa ansæe Grammatikerne sædvanlig Tonen som første Egenstabs.

***)) Καὶ ταῖς μὲν δισσυλλάβοις οὐδὲν τὸ διὰ μέσου χωρίον βαρύτητος καὶ ὀξύτητος· ταῖς δὲ πολυσυλλάβοις, οἷαι ποτ' ἂν ᾦσιν, ἢ τὸν ὀξὺν τόνον ἔχουσα μία ἐν πολλαῖς βαρεῖαις ἐνεσιν. Dionys. Hal. περὶ συνθέσεως ὀνομα. p. 62 Reisk. Ligeledes Cic. Orator. c. 18: Ipsa enim natura — in omni verbo posuit acutam vocem, nec una plus, nec a postrema syllaba citra tertiam; og Quintilian: Est autem in omni voce utique acuta, sed nunquam plus una I. 5, 31.

†) Ligesaa i Musiken; s. Aristoxeni elem. harmon. lib. I. p. 15 sqq.

††) Grunden hertil oplyser Foster fortræffelig i en Anmærkning p. 157 af selve Navnet ὀξύς, som i sig indbefatter Begrebet af Hurtighed, efter Svidas, der forklarer det om alt hvad der hurtigt virker paa Fornemmelserne, og saaledes ogsaa overfører det til Hørelsen.

den dybere Lyd eller ingen Accent, f. Ex. údmāle, crēpō, ἔθηκε, ἄνθρωπος, Σακράτης. Ligeledes bemærker man i Musikken de tvende Bestanddele: 1) Tonerne (høiere og lavere), som det Væsentligste, uden hvilket ingen Musik kan eksistere, ligesom heller ingen Tale uden Lyd; og 2) Takten (Rhythmus), som en Fornødenhed saasnart en Musik skal være regelmæssig, og altsaa ligeledes i Talen, naar denne skal versificeres. Denne Takt beroer paa en Fordeling af Længder og Kortheder efter en vis Regel, som vi i Talen kalde Metrum. En saadan regelmæssig Talemusik er altsaa, hvad dens udbortes Form eller Rhythmus angaaer, Poesien, ligesom den vilde ophøre at være det, saasnart den ingen Takt og følgelig intet Metrum havde. Den blev da hvad man kalder Prosa, hvori, ligesom i en ureglet Musik, vel kan findes en endog velklingende Fordeling af Længder og Kortheder, men ingen Takt, fordi den ikke følger nogen vis Regel ved denne Fordeling; hvoraf ogsaa Udtrykkene bunden og ubunden Stiil.*) Heraf følger altsaa, at Quantitetens Jagttagelse er ligesaa nødvendig i Poesien, som Taktdelesnes i Musikken. Dette paaagtede nu de græske Skjalde, hvis episke Sange bleve Monstret for al følgende græsk Poesie, endog saa noie, at de, naar et Ord's Quantitet i dets sædvanlige Form ikke vilde passe til Metrumet, uden Omstændigheder omformede det derefter og forlængede de korte, eller forkortede de lange Stavelsler efter som Fodmaalet fordrede.**) Ogsaa de romerske Digtere fulgte i deres Versbygning dette Monster, skjøndt jo mere deres Sprog og Smag uddannede sig, saasom i August's Tidsalder, med langt mindre Dristighed i Ordenes Omformning, der egentlig kun var en Nødhjælp, ja næsten ganske uden samme. Accenten blev derimod hos ingen af dem derved taget i nogen Betragtning, ligesaa lidt som i Musikken Tonens Høide eller Dybde kommer i nogen Betragtning i Henseende til Takten. Men en saadan musikalsk Grundvold have de nyere Sprogs Poesie ikke, hvad enten det nu er fordi de Nyere ikke have den fine Følelse for Quantiteten, som Grækerne, og deres Øren ikke ere saa teretes & religiosæ som efter Grammatikernes Vidnesbyrd disses have været; eller fordi Accentuationen er, som vi

*) ἢ μὲν γὰρ πέζη λέξις ὑδενός, ἢ τ' ὀνόματος ἢ τε ῥήματος, βιάζεται τὰς χρόνους ἢ δὲ μεταίτησιν ἄλλ' οἷας παρείληφε τῇ φύσει τὰς συλλαβάς, τὰς τε μακρὰς καὶ τὰς βραχεῖας, τοιαύτας φυλάττει. ἢ δὲ ῥυθμικὴ καὶ μουσικὴ μεταβάλλουσιν αὐτὰς μειῦσαι καὶ αὐξῆσαι, ὥστε πολλάκις εἰς τ' ἀναντία μεταχωρεῖν. Dionys. Hal. de compos. verb. XI. p. 64. Reisk.

**) Forskjellen imellem Poesie og Prosa hos de Gamle udvikles indlysende af Dionys. Hal. de compos. verb. XXVI. p. 212 sqq. Reisk. Saaledes forkortedes i ἡμᾶς og ἡμῖν Endelserne ofte hos Digterne, da man altsaa maatte skrive ἡμᾶς og ἡμῖν. s. Buttmann's ausf. gr. Sprachl. I. p. 296. Ikke at tale om de homeriske Forvandlinger af ε til ει og η, ο til ου, og omvendt.

have seet, en stærkere fremtrædende Beskaffenhed ved Ordnes Udtale, end Quantiteten, der ofte endog er saa umærkelig, at den først ved Structuren i Vers kan blive kjendelig; hvilken Accentuation altsaa, da Versene ikke saaledes, som oprindeligen de Gamles, vare affattede til at synges, lettere blev i Metrum den fremherskende. Den nyere Poesie udgif fra Prosaen, og da her Ordaccenten stedse havde Overvægten over Quantiteten og man i Forsningen uden dannet Dre kun søgte at frembringe et Slags eensformig og monoton Rhythmus eller rettere Versetrav (sædvanligen Jamber uden anden Afvevling end imellemstunder regellos og ligesom af Vandare indløben Anapæst, eller Trochæer ligeledes med Dactyler imellem), samt Sprogene endnu vare raae og udannede, saa bleve de ældste Digte i de nyere Sprog ifkun et Slags numerus Saturnius, hvori Ordene vare indførte som de i Prosaen lode for Dret, og deres Accent altsaa, som meest herskende heri, lagt til Grund for Versetakten, hvori altsaa endog en enkelt indløben Quantitets-Fod blev Anomalie. (s. ovenf. S. 14.) Selv Grækerne begyndte, efterat deres meest classiske Tidsalder var forbi, at indføre det samme Princip for deres Versbygning, hvilket ogsaa nu er almindeligt hos dem; og ikke allene fra Begyndelsen af det 8de Aarh. har man de saakaldte versus politici eller *λογοειδεις* af Johannes Damascenus, ligesom og 400 Aar derefter findes lignende af Johannes Tzetzes i hans Chiliader, hvor ietus altid falder paa den accentuerede Stavelse, endstjøndt baade denne sidste Skribent i Fortalen til hans Digt om Værns Underviisning, s. Foster p. 129, taler med stor Misbilligelse om den middelmaadige Muse, *ἢ τὴν ποδῶν εὐρυθμον ἢ τηρεῖ βᾶσιν*, og hans øvrige Arbejder, saavel som og endnu senere Marc. Musuri, Joh. Lascaris og andre ved Tyrkerne's Invasion flygtende Grækeres Digte vise, at de endnu vare fuldkommen fortrolige med den ældre græske Versbygning efter Quantiteten; men endog Dionysius Halic. kjendte denne Versificeringsmaade, som altsaa allerede eksisterede paa hans Tid, men forkaster den som slet og sladdervurn,* fordi den manglede den Bearbejdelse og Kunstmæssighed, som udfordres til et rigtigt Metrum; endstjøndt de Exempler, han anfører, ifkun angaae det, han forud har anført

*) Stedet (περὶ συνθέσ. ονομ. p. 214 sq.) lyder saaledes: *Μηδεις δὲ ὑπολαμβάνετω με ἀγνοεῖν, ὅτι κακία ποιήματος ἢ καλουμένη λογοειδέεια* (saaledes kaldet fordi den ligner Prosaen eller den daglige Tale, *λόγος*) *δοκεῖ τις εἶναι· μηδὲ καταγινωσκέτω μου ταύτην ἀμαθίαν, ὡς ἄρα ἐγὼ κακίαν τινὰ ἐν ἀρεταῖς τάττω ποιημάτων ἢ λόγων. ὡς δ' ἀξίω διαρεῖν κἀν τοῦτοις τὰ σπουδαῖα ἀπὸ τῶν μηδενὸς ἀξίων, ἀκούσας μαθέτω. ἐγὼ τοῦ λόγου τὸν μὲν, ἰδιώτην ἐπιστάμενος ὄντα, τὸν ἀδολέσχην τοῦτον λέγω καὶ Φλύαρον, τὸν δὲ πολιτικὸν (civilem, saaledes som Statstalerne), ἐν ᾧ πολὺ τὸ κατεσκευασμένον ἐστὶ καὶ ἐντέχνον· ὅ τι μὲν ἂν ποιημάτων ὁμοιον εὐρίσκω τῷ Φλυάρῳ καὶ ἀδολέσχῃ, γέλωτος ἄξιον αὐτὸ τίθεμαι· ὅ τι δ' ἂν τῷ κατεσκευασμένῳ καὶ ἐντέχνῳ, ζήλου καὶ σπουδῆς ἐπιτήθειον τυγχάνειν οἴομαι.*

om det alt for Profaiske, som monometriske Digte faae ved ulige Stropher og Perioder Men, for igjen at komme til de nyere Sprog, vel forsvandt her efterhaanden Raaheden, grave virus munditiæ populere, og Sprogets Uddannelse og Smagens Mensning yttrede i Poesien samme Virkning, som i den latinske paa August's Tid; ja siden den Tid Klopstock og Wosß have viist, hvad det tydske Sprog i metrisk Henseende formaaer, have baade Digtere og Kritikere saavel hos os som i Tydskland paaagtet Quantitetens Vigtighed og i Undersøgelser udviklet samme; men Ordaccenten er dog, som den overveiende, usforanderligen bleven Grundvolden for Versfødderne, saa at vor Scansion er kommen til at staae i omvendt Forhold til de Gamles, og den Afværling, som der Accenten ved Stemmens Elevation gav Quantiteten (s. nedenf. S. 28), den giver hos os Quantitetens Jagttagelse Versificationen efter Ordaccenten. Da nu saaledes Dret er bleven ene vant til denne sidste, og derover endog forvevler Accent med Længde, som vi dog strax skulde see selv hos os at være to ganske forskjellige Ting, saa er det at man har troet at finde den Strid imellem dem i de Gamles Vers, som har givet Anledning til den ugrundede Hypothese om Forandring eller Forvansking af den græske Ordaccentuation siden Homer's Tider. Hertil kommer endnu den Omstændighed, at Grækere og Romere benyttede i deres Vers to forskjellige Slags Længder, den naturlige (den eneste vort Sprog har), hvilken grunder sig paa Vocallydens eiendommelige Længde, og for tvende Vocaler hos Grækerne udtryktes ved de særegne Tegn η og ω samt isvrigt ved Diphthongerne (s. Ex. *ἦδον*, langt *ἔδον*); og Positionslængden, som fandt Sted ved en kort Vocallyd (hvor den i vort Sprog ikke udgjør nogen Længde, s. Ex. i vende, trætte,*) - og som derfor ved Kunst kunde anbringes i Vers, naar man paa en ellers kort Stavelse lod følge tvende Consonanter og ved den længere Tid, som disses Udtale fordrede, altsaa frembragte et Slags Længde. Og hvad endelig nu Oplæsning, Declamation eller Sang af Versene angaaer, da bliver der den største Nødvendighed for, at, ligesom vi, hvor det Tilfælde indløber, som i vor Versification endog er en Feil, at en ubetonet Stavelse udgjør en Urtid, som skulde være lang, eller en betonet en Tidsstykke der skulde være kort (s. ovenf. S. 15), lettelig kunne dække dette ved at elevere eller deprimere Stemmen lidt mere end Versmaalet fordrer, saaledes ogsaa de Gamle, Romere saavel som Græker, med behørig Elevation af Stemmen, uden derfor at forandre Quantiteten, have dækket den Strid, der synes os at ville opstaae i Versetaktten, naar Ordaccenten faldt paa en anden Stavelse, end den, der i Rodmaalet havde Ictus.

*) Jof. Wilster p. a. St. S. 28. Om Ursagen til denne Længde i Græskten s. Dionys. Thrax i Bekker's Anecdota gr. p. 822.

Men det er jo dog, vil man maaskee indvende, en *physisk* Umulighed at kunne i eet Ord altid iagttage begge Dele og enten (f. Ex. i λέγω) betone en kort Vocal, som ender en Stavelse uden at give den Længde, eller (f. Ex. i ἔδωκα, Σωκράτης) at angive Længden af en uaccentueret Vocal, uden at give den Tone. Jeg tilstaaer, at det i sammenhængende Læsning eller Tale kan være vanskeligt nok, og at maaskee selv af de Gamle Qvantiteten i saadanne Tilfælde ikke altid er tydeligen iagttaget. (s. nedensf. S. 28). Men at det hverken er umuligt eller ikke endog ved Vanen ofte vil falde ganske let, kan en Sammenligning med de nyere Sprog vise, der langt fra ere i den Henseende saa afvigende fra de gamle, som man i Almindelighed er saa tilbøielig til at troe, men meget mere vise, at baade Accent og Qvantitet ere, som to fra hinanden forskjellige Beskaffenheder ved Ordene, grundede i Sprogens almindelige Natur og meget vel kunne bestaae ved Siden af hinanden; at Accenten snart falder sammen med, snart er adskilt fra Længden; at den er Hovedsagen og ligesom Sjælen af hvert Ord, som aldrig kan være borte derfra eller flottes paa en anden Stavelse, end den, Sprogbrugen fastsætter; at den altid kun hviler paa een vis Stavelse i Ordet (uden forsaavidt at i længere og sammensatte Ord en secundair Accent kan hvile paa en anden Deel af Ordet, f. Ex. Vaabens hvile, Tænkraft), hvor den høres selv i den hurtigste og skjodesløseste Tale; ja at man næsten ikke kan undgaae i sin Tale at accentuere, eller være i Stand til at udtale alle Stavelser med eens Hvide eller Eftertryk af Stemmen: hvorimod Qvantiteten ikke altid saa tydelig kan fremtræde, enten fordi Længden let fordunkles af den høstaaende Accent, eller naar den staaer i Enden af Ordet (f. Ex. ἀνάβαρις, Σωκράτης, a i Abl. naturā, α i Dativ og ofte α i Nom.), eller fordi Kortheden ved en derpaa faldende Accent, naar Udtalen ikke er meget accurat, hindres i noksom at bemærkes (f. Ex. i λέγω, τρέπος, λέγο, ὄνυς); ligesom og et Ord kan have flere Længder, uagtet det kun har een Accent. At nemlig alt dette ikke er Egenheder blot for de gamle Sprog, men virkelig ligger i Sprogens Natur i Almindelighed, vil allerede sees af de Exempler, som vi her ville tage blot af de to os meest bekjendte Sprog, det danske og tyske, og derpaa sammenligne med latinske og græske. Skjøndt saaledes, for først at gaae til vort Modersmaal, Accenten her i en Mængde Ord falder sammen med Ordets eneste lange Stavelse, saasom i Trochæerne Glæde, lyver, haabe, i Jamberne Juvel, Soldat, imød, forlåd, eller i Fleerstavelserordene glædelig, beklage, forlige, Katechét, liberal, saa er Antallet dog ikke mindre af de Ord, hvor Tonen falder paa en kort Stavelse, uden at vi derfor udtale den lang, f. Ex. Dummer, vønde, Skjønhed, långsomt, Efterrétning, forkýnder, hvilket i Græken og Latinen vel udgjør den i Vers anvendte Positions-længde, men uden at Vocallyden derfor mere

end hos os bliver lang. Fremdeles kan ogsaa hos os et Ord have flere Længder og dog kun een af disse accentueret, f. Ex. mō'dtæg, Jō'rdflāde, Jē'rnāare, Nē'e'bstāger, Ri'æ'r: nehū's, og ligeledes flere Kortheder f. Ex. uvedkōmmende, Tilfælde, Hēnsigter, ja endelig endog det, som i Græskten synes at forvilde os meest, mange Ord, som, uagtet de have andre naturlig lange Stavelses, faae Tonen paa en kort, f. Ex. Fōrtāle, ādlh̄de, Mēdbrōder, Rjōbstāder, J'ndgrēb, āfgjōre, vēdblīve, hēnh̄re, hvoraf det sees, at selv vore Organer meget vel kunne udtale ἔδωκα, τίθημι, ἐθέμην, ἐγενόμην, γένομαι, αἶεθε, ἀγαπητός o. s. fl. uden at opofre den uaccentuerede Stavelses Længde, da vi jo heller ikke, fordi den første Stavelse er betonet, siqe Fortāle, adlyde o. s. v., endstjōndt det i hurtig eller fortlobende Tale maaskee maatte synes saa; hvoraf da og viser sig, at Længden er en svagere Beskaffenhed, end Betoningen, og altsaa og lader sig forklare, hvorfor den i Græskten, saaledes som det hos Nygrækerne er, og selv, da man begyndte med de ovennævnte versus politici, var Tilfældet, lettere kunde forsvinde. Til Overflodighed vilde vi endnu anføre Exempler af Tydskten og Latinen, saasom

- 1) hvor Accenten falder paa en kort eller een af flere korte Stavelses: Mā'nner, gewāndt, erdūldet; cā'nis, hōmīnībū's, artīcūlū's, crē'pīdā, ligesom i Græskten ἐγένετο, νόος, μάχομαι, κ.
- 2) hvor Accenten blot falder paa een af flere Længder: Hēimāt, Schōnheit, Zeītkrēis, einfam, aūshēbt, schwērfūsig; āscē'ndō, dēplō'rō, dīscīplī'nā, ligesom i Græskten αἴω, παιδεύω, πλήρης, πλάγχθη, Ἀχαιοῖς, κ.
- 3) hvor Accenten falder paa en kort Stavelse, stjōndt Ordet har andre lange: Wllmōsen, Mītlēiden, hīnfāhren, dōrthē'r, ābwēichen (hvorfor Wagner feiler, naar han S. 18 falder korte Stavellers Betoning "ein Umstand, worin die griechische Sprache von den neuern gānzlich abweicht); cā'nō, blāndītiā, hīpēs, fertīlītās, bō'rēās, ligesom i Græskten αἶεθε, οὐλομένην, ἔθηκε, κ.

Heraf sees nu klarlig, at Betoningen i Sproget er en fra Stavelfernes Længde aldeles forskjellig Ting,*) og begge meget vel kunne udtrykkes forskjelligt fra hinanden. Og at nu heller ikke engang Versificationen, der hos Græker og Romere var bygget paa Quantiteten uden Hensyn til Accentuationen, kan, hvad denne Forvirring af begge forførte Tf. Bostus og endnu forfører saa Mange til at troe, bevise, at Accentuationen i ældre Tid

*) Jvf. Scholiaften i Bekker's Anecd. gr. p. 681: ἐνταῦθα δὲ οἱ τόνοι οὐ καλοῦνται χρόνοι, οὐδὲ οἱ χρόνοι τόνοι· οὐδὲ τὸν ὀρισμὸν ἀλλήλων ἐπιδέχονται, stjōndt begge ere προσωδία.

maa have været en anden, end den, der er os betegnet af Grammatikerne, vil ligeledes allerede ved den blotte Sammenligning med latinske Digte paa saa populair en Maade og uden synderlig Lærdom lade sig godtgjøre, at jeg næsten ikke tør fremsætte det eller kan troe, at Ingen ikke forlængst skulde have sagt sig selv det Samme, og jeg altsaa maa frygte for, ikke rigtigheden at have forstaaet deres Mening, som bruge hiint af Versificationen hentede Argument mod Accenternes Vælde. Læser man f. Ex. Begyndelsen af *Aeneiden* saaledes, som Scansjonen fordrer, eller efter Quantiteten allene,

Aēnā vī|rūmqvē cā|nō Trō|jā qvī | prīmūs āb | dōīs
 Itālī|ām fā|tō prōfū|gūs Lā|vīnā | vēnīt
 Lītērā. | Mūlt' il|l' et tēr|rīs jāc|tātūs ēt | āltō
 Vī sūpē|rūm sā|vā mēmō|rēm Jū|nōnīs ōb | trām etc.

da vil man, hvis Accenten ei kunde finde Sted uden paa en Længde, eller endog blot var Quantiteten underordnet, komme til at udtale *canó*, *Italiám* (endog med *Tone to Steder*), *profugús*, *superúm*, *memorém*, ic., at give Ordene *Trōjā*, *fātō*, *tērīs*, *sāvā*, imod Naturen enten aldeles uden Accent eller begge Stavelserne med den, da de begge vilde være som lange lige berettigede til den, og endelig at udtale *Italiám*, *profugus*, *jactatus* d. e. alle med kort Endestavelse, paa een Maade, naar der fulgte Consonant (i Position), paa en anden, naar der fulgte Vocal efter;*) hvilket Alt vel neppe nogen her vilde ansee for rigtig, og ligesaa lidt gjøre den Slutning, at man i *Virgils Tid* havde i Vers, end lige i Prosa, udtalt saaledes.***) Og dog har man paa den latinske Accentuation ingenlunde sikkere Mærker, end paa den græske. Tvivle vi nu ikke der, hvor vi dog kun have den ved Tradition, eller efter Grammatikernes f. Ex. *Quintilians* og *Priscians* Lære derom, paa, at denne er rigtig, hvor kunde vi da tvivle om Rigtigheden af de med deres Sprog ligesaa vel bekjendte og ligesaa lærde og berømte græske Grammatikeres For Skrifter, eller af en *Tonebetegning*, der ikke blot af dem er noteret over 200 Aar før Chr., men selv allerede af den gyldne Alders Skribenter omtales og ingensteds modsiges sig selv?***) Eller hvorfor hellere tage vor Til-

*) *Joh. Hermann de metris poet. gr.* § rom. p. 73 sqq. ogsaa anført af *Wagner* v. dem griech. Accent, S. 49.

**) *Joh. Accensionen af Biskovs* Werk "über die Aussprache des Griechischen" i *Hallische Allg. Litt. Zeit.* 1829, *Ergänzungsbh.* No. 99 og 100, S. 790-796.

***) Thi for Modsigelse kunne vi ikke regne det, at Accentuationen kan være forskjellig i *Dialecterne* eller i somme Ord have forandret sig med *Tiden*, da det er naturlige Forandringer i Sproget, ikke Inconsequents i Betegningen, der hvergang paa sit Sted er rigtig, fordi man talte saaledes paa det Sted eller den Tid, til hvilken Ordet henhørte.

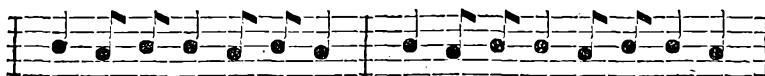
flugt til usandsynlige, idetmindste ugrundede, Hypothefer, end følge den os af de Gamle selv faa eensstemmig givne Forklaring over Accentens Væfen, hvorved hele Problemet lader sig løfe. Efter den er nemlig Accentuation Stemmens Elevation paa een vis Stavelse i Ordet (i Eenstavelsesord, undtagen hvor et faadant er enklitiff eller proklitiff, og altsaa ikke noget Ord for sig, paa Ordet selv), uden dog at give Stavelsen nogen egentlig Længde, fkjøndt det dog ofte selv for Grækernes Øren maa have lydet faaledes;*) faa at for Exempel Endelsen *έω* i *φιλέω* og deslige hverken bliver accentløs som Latinernes *doceo* eller derfor forlænget til *ήω*; ikke heller paa den anden Side at give Længden en Betonning, som den ikke har, for Exempel i *Ἀχαιοῖς*, udtalt *Achæis*, men ikke som Latinernes paroxytonerede *Achæis*, *λέγονται* ikke som *leguntur*. Og hvad da Versoplæsning angaaer, da kan man opstille sig Reglen paa een af to Maader: enten, at man bør læse Verset efter Quantiteten, men faaledes at man ikke derfor accens tuerer de uaccentuerede Længder, men kun hæver Stemmen i de Stavelser, som have Accen ten; eller, hvad der maaskee vil falde os langt lettere, at man bør læse Verset som Prosa med den behørig Accentuation, som den der til hvert Ords rigtige Udtale dog bliver Hovedsagen, men derhos dog saavidt muligt tillige altid paaagte hver Stavelses Quantitet; Versets Metrum vil faaledes nok af sig selv fkinne igjennem, uden at Scansjonen vil blive for ftolemæssig, ftiiv og eenstonet (jvf. hvad vi have bemærket ovenf. S. 15), og vi ville opnaae, hvad Dionys. Halicarn. (*π. συνθέσ. ονομ.* p. 133. Reisk.) bemærker: *καὶ τάσεις φωνῆς, αἰ καλούμεναι προσῳδαί, διάφοροι κλέπτονσι τῇ ποικιλίᾳ τὸν λόγον* d. e. "Stemmens (fra Quantiteten) forskjellige Tonefald vilde uformærkt forebygge Kjedsommeligheden (af Versetaktens Monotonie).***) En faadan Declamation anbefaler ogsaa Bentley i hans Afhandling de metris Terentianis,***) i det han raader at læse ovenansførte Virgilffe Linier efter Ordaccen ten faaledes: *árma virúmque cáno, Trójjæ qvi primus ab óris Itáliam fáto prófugus etc.* "Den (siger han), som læser disse Vers tilbørligen og melodiff, vil udtale dem overeensstem:

*) Schol. til Didym. Thr. i Bekker's Anecd. gr. p. 328-350: *τρεις τρόποι εἰσὶ τῆς κοινῆς συλλαβῆς. — Δεύτερος τρόπος ὁ διὰ τῆς ὀξείας τὴν βραχείαν εἰς μακρὰν ἀναφέρων. Αὕτη οὖν ἡ ὀξεῖα, ἐπιχειμένη τινα τῶν βραχέων ἢ τινα διχρόνων συστελλομένων, μηκύνει αὐτήν.*

**) Og faaledes kunde de vel og have Ret, der (f. Spitzner de versu græcor. heroico p. 71) forklare sig mangen fort Stavelses Brug som lang ex accentuum vi § gravitate. Utallige Exempler vise, hvor vanskeligt det ofte er, i Udtalen at distingvere Længden og Betonningen fuldkommen tydeligt fra hinanden. Jvf. Hermann de metris poet. gr. Rom. p. 73 eller Wagner S. 48. samt foreg. Anm.

***) Foster p. 172-175, hvem jeg ftylber denne Bemærkning, som jeg desmere glæder mig ved at fremme med min egen Forestilling om Sagen.

mende med disse Accentmærker; ikke som Skolebørne ved at scandere dem og pladsere Accenten paa Begyndelsen af enhver Versfod, som Italiám fató profugús La —, men overeensstemmende med det hele Verses Rhythmus, i hvilket ikke et eneste Ord har Accenten paa sidste Stavelse,” hvad der og vilde være ganske imod det latinske Sprogs Natur. ”Paa samme Maade (bemærker Foster videre), viser og Scaliger i den 4de Bog af hans Poetik, hvad der var Brug hos de Gamle: og i det han beklager det Barbarie, at man i nyere Tid ikke adskiller Tonen fra Quantiteten, søger han at afbilde, med hvad Accent og hvilke Længder de Gamle foredroge Versene, ved følgende Moder:

Ar-ma virumqve ca-no Trojæ qvi primus ab o-ris

Det samme gjælder nu og om Homer og alle græske Digtere. Forestill vi os her Hexametret som en Afdeling af sex Takter i $\frac{2}{4}$ Takt, saa vil Begyndelsen af Iliaden med Jagtagelse af baade Accentuation og Quantitet blive at læse efter følgende Betegning (hvori de opad vendte Moder betyde den høiere Tone, eller hvad vi sædvanligen kalde Accent, de nedad vendte den dybere, eller efter vor Udtryksmaade Accentløshed;*) Sjerde- og Ottendedelene ere betegnede med de sædvanlige Mærker).

Dg kan altsaa Accenten uden Hinder af Quantiteten iagttages selv i de Vers, der ere byggede ganske efter denne sidste, saa maa det saa meget mere kunne finde Sted i Prosa, og den af Versificationen dragne Regel om en Udtale efter Quantiteten selv i Prosa med det samme være gjendrevet og hævet.

Dg at endelig Striden med den latinske Accentuation ikke kan blive noget Beviis mod Rigtigheden af den os ved Accenterne noterede græske, vil skjønnes ikke

*) Jeg har hellere villet bruge denne Betegningsmaade, end Scaligers, fordi denne sidste ikkun udtrykker Intervallet mellem ὄξεῖα og βαρεῖα med en Tone, Dionysius fra Halicarnas derimod (π. συνδέσ. ονομ. p. 58. jvf. p. 62) siger, at det endog kan være "det Intervall, som kaldes Dvinten (διαπέτε), og altsaa tre og en halv Tone, men ikke høiere."

blot af den almindelige Erfaring om selv beslægtede Sprogs hyppige Forskjellighed i Henseende til Betoningen, endog af de selvsamme Ord, s. Ex. i Fransken og Engelsken; men endog kunne bevises med hvad de Gamle selv bemærke om Forskjelligheden imellem den græske og latinske Ordaccent, fornemmelig Quintilian, institt. orat. I. 5, 22-31, og sammesteds 62, hvoraf Meningen udentvivi er, at Latinerne ikke acuerede den første Stavelse i Olympus, tyrānnus, saaledes som Grækerne i Ὀλυμπος, τύραννος; ligesom Latinerne altid kun have Acuten paa 2den eller 3die Stavelse fra Enden (aut proxima extremæ, aut ab ea tertia, §. 30), aldrig, som Grækerne ofte, paa den sidste selv; altid acuire den næstsidste lange, hvilket Grækerne kun gjøre naar ultima er lang; ligeledes i tostavelses Ord altid have Tonen paa næstsidste, ikke have verba circumflexa,*) og overhovedet følge en regelmæssigere Eensformighed, da derimod Grækerne havde i Accentens Plads en langt større Afvevling (τάσεις ᾠνῆς αὶ καλούμεναι προσωδίαὶ διάφοροι κλέπτουσαι τῇ ποικιλίᾳ τὸν κόρον. Dionys. Hal. I. c.) og flere Vanskeligheder, som det ikke begribes hvorfor Grammatikerne skulde have gjort eller deri ingen Modsigelse skulde have fundet, naar de ei vare grundede i Sproget, men blot Hjernespind af enkelte Grammatiker. See herom Foster Chap. IV. p. 57 sqq. on the accent of Romans; samt p. 166 sqq. og 183 sqq. og Wetsten §. XLVII-LI. p. 119 sqq. God og rigtig Forklaring om den latinske Accentuation findes og i Perizonii Noter til Sanctii Minerva, lib. I. c. 2.

Og ligesaalidt kan der bevises Noget imod Accenterne af den forskjellige Maade, hvorpaa Ordene accentueres i de forskjellige græske Dialekter, da denne Accentuation jo grunder sig paa den forskjellige Udtale, Ordene hvert Steds havde, Betoningen altsaa var rigtig, naar den svarede til der, den skulde betegne. Jvf. Wetsten §. XXXIII. sq. og Foster Chap. IV. p. 63 sqq.

Endnu staaer tilbage, hvad især kunde begrunde de her givne Forklaringer om Accentens Væsen og Vigtighed, samt forsyne os med en heel Deel flere Beviser, at anføre, saavidt det ikke i det Foregaaende allerede er skeet, og gennemgaae alle de mange Steder hos de Gamle selv, som omhandle denne Gjenstand. Men da en saadan Udvikling vilde medtage et Rum, der langt vilde overskride de for et Leilighedskrift, som dette, nødvendige Grændser, og tildeels allerede tilstrækkelig er foretaget, allerførst af Wetsten (de accentibus græcor.), dernæst ofte af Foster (i tidtanførte Skrift), og endelig af Liskovius (i Anhanget til

*) Om denne og flere Forskjelligheder s. Macrobius de differ. § societat. Græci Latiniqve verbi, ed. Zeunii p. 707 o. fl. St. Jof. Prisciani Cæsariensis de accentibus liber.

Skriftet "Ueber die Aussprache des Griechischen")*): saa vil jeg enten aldeles henvise Læserne til disse Skrifter, eller idetmindste opsætte, hvad jeg i den Henseende kunde have at tilføie, til muligen en anden Leilighed maatte foranledige det. Hvad her er sagt, haaber jeg, vil allerede være tilstrækkeligt til at gjøre Lærere opmærksomme paa Vigtigheden af, i Tide og allerede strax ved første Underviisning i Declination og Conjugation at holde Ungdommen til en streng Jagttagelse af Ordenes Betonning efter Accenterne. Gengang vant til at overse dem, bliver den i Fremtiden, især ved den senere Scansjon af Digtere, letteligen aldeles skjædesløs derved.

Nogle Tillæg

af Dionysius Thrax og hans Scholiaster i Imm. Bekkeri anecdota græca.

A. I Henseende til Accentens Vigtighed.

Herom hedder det ikke blot i hans *Γραμματική*, som vi ovenfor S. 16 have af hans Scholiast anført, i §. 1 (Bekker p. 629), at Grammatikens første Stykke er *ἀνάγνωσις ἐντριβής κατὰ προσωδίας*, og §. 2, at Læsningen (*ἀνάγνωσις*) skal skee *καθ' ὑπόκρισιν* (o: som han ved Exempler viser, mimisk eller i hver Digtarts Aand), *κατὰ προσωδίας* (o: som §. 3 viser, med den rette Accentuation, *τόνος*), og *κατὰ διαστολήν* (o: §. 4, efter den rette Interpunction, *στιγμή*); thi at der ved *προσωδία* ikke menes Qvantiteten, der ellers og henhører under *προσωδίαι*, sees deraf, at han til Forklaring af dette Ord i §. 3 allene bruger, som synonymt dermed, Ordet *τόνος*, som han definerer ved *φωνῆς ἀπήχησις ἐναρμονίου*, ἢ *κατὰ ἀνάτασιν ἐν τῇ ὀξείᾳ*, ἢ *κατὰ ὀμαλισμὸν ἐν τῇ βαρεῖᾳ*, ἢ *κατὰ περίκλασιν ἐν τῇ περισπωμένῃ*, derimod intet nævner om Qvantiteten, som først senere i §. 9 fgg. omhandles som Egenfkab ved *συλλαβή*: men Scholiasten Stephanus bemærker endog (p. 759), at da D. kun havde det Diemeed, at skrive en *εἰσαγωγικὴ τέχνη*, saa forbigik han de vanskeligere *προσωδίαι* (*ἀποφεύγει τῶν τόνων τὰ δυσχερῆ, τουτέστι τὸ πνεῦμα, τὸν χρόνον καὶ τὰ πάθη* o. s. v.), hvoraf sees, at deres Jagttagelse ikke var af den Vigtighed, som en rigtig Betonning. Ligeledes sætter Choeroboscus sammest. p. 703 *τὴν ἐν τῇ ἐκφωνήσει γινομένην*

---

*) Hvormed dog maa især i Henseende til Resultatet sammenlignes Berigtigelsen i Allg. Litt. Zeit. p. a. St. Side 795.

προσφῶδιαν, τουτέστιν ἐν τῷ παροξύνεσθαι λέξιν, ἢ ὀξύνεσθαι, ἢ περισπᾶσθαι, paa første Plads, og anfører kun denne Forklaring deraf; og endelig forklarer Stephanus p. 744 Dionysius's Udtryk κατὰ προσφῶδιαν allene saaledes: τουτέστι κατὰ τὸν ὀρθὸν τόνον. Jvf. Forklaringen af τόνος p. 754, og p. 755 af "ἀνάτασις ἐν τῇ ὀξείᾳ" ved ὀρθὸς τόνος, hvor Melampus siger, at de Stavelse, som have ὀξὺν τόνον, paa en Maade fordunkle alle de øvrige.

B. I Henseende til Quantitetens Svaghed og Ubestemthed.

I Scholierne til §. 10 περὶ βραχέϊας συλλαβῆς anføres p. 825 om Systole af δίχρονα: "τὸ γὰρ ᾧ τοῦ Ἄρης συστέλλεται καὶ ἐκτείνεται παρὰ τῷ ποιητῇ, καὶ ποτὲ μὲν ἓνα χρόνον σημαίνει, ποτὲ δὲ δύο, ὡς τὸ

Ἄρες Ἄρες βροτολογέ."

jvf. p. 822 og 692, hvor samme Stavelse i samme Ord ikke kunde saaledes efter Metrumets Behov være udtalt baade langt og kort, hvis Quantiteten havde været en saa fast, væsentlig og fremherskende Egenskab ved Ordet, som Accentuationen. s. Anmærkningerne S. 22 ovenfor.

At en kort Stavelse kan ved Accentuation faae Længde, have vi seet ovenfor S. 28 Anm. *, og at selv spir. asper kan bevirke det, vides ligeledes i Scholierne p. 832 sq.

C.

Overhovedet endelig vil maaffee, til at gjendrive den urimelige Hypothes om en anden ældre med Quantiteten mere stemmende Betoningsmaade i Græskken, intet Beviis være mere simpelt og indlysende, end dette: at, hvis en Accent ikke kunde falde paa en kort Stavelse, men stedse maatte være Et med Længden, da maatte 1) ogsaa i Latinen alle Tostavelseord med fort penultima ikke have havt, hvad de dog stedse have, Accenten paa samme, men paa ultima, og f. Ex. amo, lego, pater, decem, være bleven udtalt amó ic., hvilket, som bekjendt, aldrig var Tilfældet; og 2) vilde saavel i Græskken som i Latinen de Ord, som bestaae af lutter korte Stavelser, ingensteds faae Accenten, og de, der bestaae af flere lange, faae den paa alle disse, hvilket begge Dele vilde stride baade mod Sprogens Natur og mod de udtrykkelige Auctoriteter, vi ovenf. S. 21 Anm. *** have anført anført de Gamle.

I n d b y d e l s e.

Den offentlige Examen i Koeskilde Kathedralskole for Aaret 1832, som Disciplenes Forældre og Børgere, samt andre Skolens Belyndere, herved venligst og ærbødigst indbydes til efter Behag at overvære, vil blive afholdt paa følgende Dage, og paa disse tage sin Begyndelse om Morgenens Kl. 8 og om Eftermiddagen Kl. 2½.

Den 20 Septbr. Dimittenderne: Arithmetik, Geometrie, Fransk.

— 21	—	Form. Arithmetik. 4 Cl.	Tysk . . . 3 Cl.
		Kl. 10. Arithmetik. 2 og 1 —	
		Efterm. Arithmetik. 3 —	Tysk . . . 4 —
— 22	—	Form. Geometrie. 4 og 3 —	Dansk 2 og 1 —
		Efterm. Religion. . . 3 —	Kl. 4 Latin 2 — (Phædrus.)
			Dimittenderne Dansk Stil.
— 24	—	Form. Religion. . . 2 og 1 —	Græsk . . . 4 Cl.
		Efterm. Fransk. . . 4 og 3 —	Dimittenderne Latin Skil.
— 25	—	Form. Dimittenderne: Religion og Græsk.	
		Efterm. — Tysk og Historie.	
— 26	—	Form. — Latin og Geographie.	
		Efterm. — Hebraisk. Derefter Kl. 4 Fransk 2 Cl.	

De to følgende Dage udarbejdes Stilproverne, nemlig:

	Den 27 Septbr.	Form. 4 Klasse Latinsk, og 3 Klasse Dansk Stil.
		Efterm. Kl. 2. 2 Klasse Latinsk, og 1 Klasse Dansk Stil.
— 28	—	Form. 3 Klasse Latinsk, og 2 Klasse Dansk Stil.
		Efterm. 4 Klasse Dansk Stil;
		og mundtlig: Dansk 3 Klasse.

Den 29 Septbr.	Form.	Latin	3 Cl.	Historie . .	4 Cl.
		(Adj. Stybe.)			
	Efterm.	Latin	1 —	Geographie	2 —
— 1 Octbr.	Form.	Latin	2 —	Historie . .	3 —
		(Adj. Stybe.)			
	Efterm.	Latin	3 —	Geographie	1 —
		(Adj. Høst.)			
— 2 —	Form.	Religion	4 —	Tydsf 2 Cl.	Historie 1 Cl.
	Efterm.	Græsk	3 —	Tydsf . . .	1 Cl.
— 3 —	Efterm.	Græsk	2 —	Geographie	4 —
— 4 —	Form.	Latin	4 —	Geographie	3 —
	Efterm.	Hebraisk	4 og 3 —	Historie . .	2 —

Fredagen den 12te September Formiddag Kl. 10 foretages Translocationen, ved hvilken Høitidelighed tillige indsættes i deres Embeder de nye Lærere, som til den Tid maatte være udnævnte i Stedet for de til Præster befordrede Adjuncter Hr. Blume og Hr. Storm.

Til Universitetet dimitteres:

1. Frederik Ferdinand Bjerling, Søn af S. C. Bjerling, forhen Landmand paa Falster, nu boende i Nestved.
2. Hans Frederik Ivar Henrik Vesterboe, Søn af afg. Hr. M. Vesterboe, fordum Sognepræst til Gyrstinge og Slinterup i Sjælland.
3. Carl Qvistgaard, en Søn af afg. Hr. J. M. Qvistgaard, fordum Arvefæster af Lerløsegaard i Sjælland.
4. Hans Peter Koefoed Hansen, Søn af Hr. N. Hansen, Jorpagter paa Nastrup i Sjælland.
5. Peter Jensen, Søn af Hr. S. Jensen, Ridder af Dannebrog og Sognepræst til Soderup og Eskildstrup i Sjælland.
6. Frederik Johan Reinhard Brønninge, Søn af afg. Agent og Rjebmand J. Brønninge i Nøeskilde.
7. Jacob Frederik Engberg, Søn af Hr. Engberg, Forligelsescommissair og eligeret Borger i Ringsted.

Endelig anføres her endnu som Tillæg til forrige Aars Program, at i December 1831 blev fra Skolen dimitteret til Universitetet Andreas Teilmann, en Søn af Sognepræsten til Tostrup i Sjælland, Hr. J. C. Teilmann, og erholdt i den med ham afholdte extraordinaire examen artium Hovedcharacteren Laudabilem.

Nøeskilde den 12te September 1832.

S. N. S. Bloch
